

пруження, дає можливість змінювати форми діяльності, переключати увагу на основні питання, тобто виховує людину, здатну бути активною, творчою та ефективною в національному і глобальному демократичному просторі.

Список використаної літератури

1. Врублевська М. О. Секрети успішного уроку географії: [Навч.-метод. посіб.] / М. О. Врублевська. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 141 с.
2. Гончар С. М. Використання інтерактивних методів навчання на уроках географії [Електронний ресурс] // Режим доступу: osvita.ua/doc/files/news/65/6543/Geo
3. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії: [Навч.-метод. посіб.] / Г. Д. Довгань. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 126 с.
4. Ісаєва Г. О. Інтерактивні методи навчання під час вивчення географії в школі / Г. О. Ісаєва // Географія та основи економіки в школі. – №4. – 2004. – С. 43-46.
5. Малая О. І. Інтерактивні та ігрові форми навчання на уроках географії / О. І. Малая // Географія, краєзнавство, туризм. – 2002. – № 3. – С. 34-38.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / За ред. О. І. Пометун. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
7. Топузов О. М. Загальна методика навчання географії: Підручник [з грифом МОНМС України] / О. М. Топузов, В. М. Самойленко, Л. П. Вішнікіна. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – С. 311-323.

Любов Козуля

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

«Освіта XXI століття – освіта для людини» – концептуальна ідея Національної програми «Освіта» («Україна XXI»), що передбачає виведення освіти України на світовий рівень. Проте комплексний підхід до освіченості особистості зумовлюються важливістю ґрунтовних знань із історії власного народу, що формує її історичне мислення, власний погляд на події і явища сьогодення та новітньої історії взагалі.

Відповідно, викладання історії у загальноосвітньому навчальному закладі вимагає від учителя творчого підходу, особливо у виборі методичних прийомів і засобів, наочного матеріалу та використання сучасних мультимедійних технологій. Відтак виховний та розвивальний потенціал соціально-гуманітарних дисциплін спрямовано на вироблення в учнів таких компетенцій як особистісно-життєтворча, комунікативна, інтелектуально-інформативна тощо. Розвиток сучасних педагогічних технологій піднімає рівень вимогливості до методики викладання історичної науки.

«Сухий» виклад матеріалу, або просте читання з підручника на фоні існування багатьох джерел і досліджень, не повною мірою активізує пізнавальну діяльність учнів. Тож з метою реалізації завдань, покладених на соціально-гуманітарні дисципліни і задля забезпечення подальшої гуманізації й демократизації шкільної освіти варто активніше застосовувати інноваційні методики й технології, віддавати перевагу діалогу, відмовлятися від авторитаризму [1, с. 10].

Дослідженнями у сфері введення інноваційних технологій і методик у викладання історії займаюся як вітчизняні так і зарубіжні дослідники. Кожного року в Україні відбуваються конференції присвячені обговоренню доцільності інновацій в навчальному процесі. Центрами таких досліджень є педагогічні університети Києва, Харкова, Полтави, Бердянська та ін. Значний внесок у розробку методології і теорії поняття педагогічної технології зробили: О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та інші. Проблематикою інновацій в педагогічному процесі займаються дослідники сучасності: В. Безпалько, Б. Лихачов, М. Кларін, В. Монахов, Г. Селевко. Питаннями щодо інноваційної діяльності саме вчителя-історика займається професор кафедри всесвітньої історії, правознавства та методики навчання історії, проректор з

наукової роботи Бердянського державного педагогічного університету – Баханов Костянтин Олексійович. Свої погляди він виклав у монографіях «Сучасна шкільна історична освіта: інноваційні аспекти», «Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі», «Оновлення змісту сучасної шкільної історичної освіти» та в посібнику «Навчання історії в школі: інноваційні аспекти». Костянтин Олексійович наголошує на тому, що інновації, які ґрунтуються на потребах та інтересах учнів, є дуже ефективними.

Інноваційне навчання, на відміну від традиційного, спрямоване не на навчальний предмет і виклад учневі певних знань, а перш за все на розвиток особистості учня [2, с. 77]. Традиційна форма навчання вкоренилася в українських школах три століття назад. Причиною цього стало те, що класно-урочна система є економною в плані забезпечення обладнанням і малозатратна в часі. У традиційному навчанні, учні виступають як об'єкт управління, виконавці планів учителя. Вони ніби не залучені до навчального процесу, їх індивідуальні особливості розумового та фінансового розвитку не беруться до уваги [7, с. 29].

Саме така байдужість до учня як до особистості спричиняє його відразу до навчання і звуження спектру пізнавальних мотивів, які необхідно формувати для досягнення найвищих результатів у вивченні певної історичної теми. Індивідуальні особливості учня нівелюються [7, с. 62]. Учні постійно порівнюються один з одним в плані навчальної успішності відповідно до визначеного еталону. Часто серед недоліків традиційної системи навчання спостерігається дуже низький рівень формування виховуючих суб'єкт-суб'єктних відносин учителя й учнів. Часто на уроках історії провідним методом навчання виступає монолог учителя, що значною мірою знижує цікавість учня до предмету, не дає можливості виявляти самостійність і активність у пізнавальній діяльності, нівелює творчість. Використання вчителем історії інноваційних технологій навчання зумовлюється рівнем формування виховуючи відносин і здійснюється на рівнях співробітництва та співтворчості.

Історія впровадження в навчання інноваційних технологій пройшла доволі значний шлях. Відійшовши від авторитарних форм проведення уроку вчителі, які прагнули більш повно зацікавити учнів у вивченні історичних подій, впроваджували у навчальний процес нові методи й форми проведення навчальних занять. Цікавим у цьому аспекті є досвід навчання історії у вальдорфських школах, де велике значення надається духовному розвитку всіх учасників навчально-виховного процесу. Навчальний матеріал подається з урахуванням відповідного рівня розвитку дитини й рівня історичного розвитку суспільства. Наприклад, у 6 класі, коли у дітей формується уявлення про соціальну справедливість і державність, вони вивчають історію Римської імперії, а в 7 класі, в період статевого дозрівання, вивчають період середньовіччя з його яскраво вираженою мужністю (лицарі) і жіночністю (леді). До того ж діти ставляють спектаклі на історичну тематику, беруть участь в турнірах, танцюють і відвідують міста із середньовічними фортецями [2, с. 103].

Не менш цікавою є діяльність авторської школи №734 О. Тубельського в Москві, основне місце в системі навчання якої посів метод «занурення», проголошений автором концепції «методом майбутнього» [5].

Концептуальними засадами діяльності педагогічного колективу школи є створення умов для вільного самовизначення особистості через право вільного свідомого вибору (предметів навчання, вчителя та ін.), здійснення дітьми власного особистісного зростання, розвитку в собі індивідуальних здібностей.

Серед всього історичного матеріалу, що мав викладатися учням протягом навчального семестру, вчитель виділяв одне найважливіше ядро, той мінімум інформації, який повинні знати і засвоїти всі учні. Решта матеріалу вважалася необов'язковою і вивчалася за бажанням на уроках за вибором самих же учнів. Отже, за наявності трьох годин на тиждень на вивчення історії дві години є обов'язковими, одна за вибором, плюс ще одна закономлена година.

Учитель історії працював декілька днів у одному класі над формуванням одного поняття і універсальних умінь. Кожна вікова категорія відповідно до своїх інтересів отримувала свою певну форму занурення. Якщо урок проводився в Україні учням 7 кла-

су, то «занурення» відбувалося в козацьку добу. «Занурення» полягає в самостійній діяльності кожного учня (індивідуальна або в групі), результати якої обов'язково відзначаються, створюється відчуття успіху і мотивація для подальшої роботи. Учні знайомляться з літописами, хроніками й філософськими творами, виявляють найважливішу проблему, наприклад «Причини поразки національно-визвольної війни під проводом Б.Хмельницького». Схема діяльності під час «занурення», за О. Тубельським полягає в загальному висвітленні теми в основних контурах (лекція), поглиблення знань у самостійній роботі, обмін інформацією, з'ясування істотних зв'язків і основних понять (семінар), виконання наукової роботи (конференція, форум та ін.).

Введення методу «занурення» в навчальний процес потребує зміни характеру всього навчального процесу, оскільки відбувається інтеграція навчальних предметів (історія, музика, література, фізика, математика, природознавство тощо) у межах вивчення однієї теми. На перший план висуваються творчо-продуктивні завдання, які визнають суть і мотиви вибору навчальних репродуктивних задач. Перевага надається таким формам взаємодії, які забезпечують високий рівень активності учнів, активне залучення пізнавального досвіду кожного учня.

Таким чином, в процесі впровадження нових технологій, методів, форм і засобів вивчення історії у загальноосвітньому навчальному закладі в учнів формується історичне мислення, що дозволяє робити незалежні та виважені висновки й надавати власні оцінки історичним подіям і явищам, відрізнити факт від вимислу, викривати упередженість подій, їх стереотипність, інтерпретацію вченими.

Список використаної літератури

1. Баханов К. О. Методика викладання історії: традиції та інновації / К. Баханов // Історія в школах України. – 2002. – № 6. – С. 9-12.
2. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія // К. Баханов / Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 160 с.
3. Баханов К. О. У пошуку інноваційних технологій викладання історії // Історія в школах України. – 1996. – №1. – С. 20-25.
4. Бирзул О. Реалізація форм та методів розвивального навчання на уроках історії в системі особистісно-орієнтованої освіти / О. Бирзул // Історія України. – 2005. – N42 (11 листопада). – С. 9-15.
5. Демиденко Т. Удосконалення змісту і методів викладання шкільних історичних дисциплін / Т. Демиденко // Історія України. – 2001. – № 41 (Листопад). – С. 3.
6. Комаров В. До питання про систему методів навчання історії в школі / В.Комаров // Історія в школах України. – 2003. – N5. – С. 26-29.
7. Кравченко Д. Г. Історична освіта в школі: проблеми оновлення / Д.Г. Кравченко // Вища освіта України. Теоретичний і науково-методичний часопис. – К.: Інститут вищої освіти АПН України, №2 (12). – 2004. – С. 59-65.

Олександр Коба

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Інноваційні системи, включають у свою структуру значну кількість компонентів, що вирізняються характером впливу на учнів. Одним з компонентів інноваційних систем, є інноваційні технології, що в залежності від предмету, набувають різного поширення у навчальному процесі. Введення інноваційних систем у навчальний процес залишається актуальним питанням вже декілька десятиліть. Розробляються окремі програми, працюють конференції і семінари.

В свій час, над розробкою інноваційних систем працювали Дж. Дьюї, який намагався якомога розширити навчальну базу, зробити її актуальною для учнів; Р. Курбатова, що працювала над синтезом проектів і школи, М. Барре, С. Френе, які розробляли аспекти співробітництва груп дітей; Н. Кузьміна, І. Лернер, В. Онішук, В. Паламарчук висвітлюва-